

Landenanalyse Portugal

Na werkbezoek van de Centrale autoriteit Internationale Kinderaangelegenheden (Ca-IKA) aan Portugal in 2023 is de landenanalyse van Portugal van 2 november 2022 aangepast.

Ratificatie / toetreding HAV, IVRK, Facultatief Protocol	Aantal adopties naar NL 2017-2021	Totaal aantal adopties in 2020	Kosten	Risico op corruptie (score/ranglijst Transparency Corruption Index)
HAV: 2004 IVRK: 1990 Facultatief Protocol: 2003	2017: 9 2018: 3 2019: 0 2020: 0 2021: 0	Nationaal: 172 Interlandelijk: 8 Interlandelijk naar Portugal: 0	€13.620	Score 61 van 100 Op 33 ^e plaats van 180

Subsidiariteitsbeginsel

Het subsidiariteitsbeginsel is sterk verankerd in wetgeving en praktijk. Voordat een kind adoptabel wordt, moet eerst duidelijk zijn dat het kind niet in het eigen gezin, bij familie of netwerk kan opgroeien. Vervolgens wordt gezien of het kind nationaal geadopteerd kan worden. Dit wordt gedaan door middel van het raadplegen van een nationaal systeem waarin veel aspirant adoptiefouders beschikbaar zijn. Voor Portugezen die in een ander land wonen geldt de nationale adoptieprocedure van Portugal. Voorwaarde is dan wel dat zij eerst de procedure in hun woonland moeten hebben gevolgd. Het subsidiariteitsbeginsel wordt in dat geval dus anders toegepast. Op papier is Portugal zowel ontvangend als zendend land. Dit maakt dat er in zijn algemeenheid vraagtekens geplaatst kunnen worden bij de invulling van het subsidiariteitsbeginsel. Adopties naar Portugal komen incidenteel voor.

Maatschappelijke aspecten

In Portugal vindt veel nationale adoptie plaats. De belangstelling van Portugese aspirant adoptiefouders gaat hierbij voornamelijk uit naar jonge gezonde kinderen, waardoor kinderen met een bijzondere zorgbehoefte, wat oudere kinderen en sibilings vaak interlandelijk worden geadopteerd of langdurig in de residentiele opvang verblijven. Dit is mede ingegeven doordat ouders in Portugal allemaal fulltime moeten werken door de lage lonen in het land. Er is daardoor geen mogelijkheid dat één van de ouders thuis blijft om voor kinderen met een zwaardere zorgbehoefte te zorgen. Ook het gebrek aan passende medische voorzieningen in Portugal leidt ertoe dat nationale adoptieparen kinderen met een medisch probleem moeilijker kunnen opnemen. Adopties in Portugal zijn sterke adopties.

Jeugdbeschermingsstelsel

Portugal heeft een sterk kinderbeschermingssysteem dat werkt met regionale commissies voor kinderbescherming. Er bestaat een gedetailleerd stappenplan voor ondersteuning van de ouders bij de opvoeding van hun kind. Het stappenplan is erop gericht om het kind in het eigen gezin of binnen de eigen familie te laten opgroeien. Per regio wordt het stappenplan gemonitord door een lokale commissie voor kinderbescherming. Wanneer zich in een gezin problemen voordoen is het in

eerste instantie aan de lokale commissie om ondersteuning te bieden aan het gezin. Levert dat niet het gewenste resultaat op, dan kan, als tweede stap, een vertrouwenspersoon worden ingezet om problemen te inventariseren en te bespreken en toe te werken naar een oplossing. Wanneer ook dat niet tot een oplossing leidt, kan een kind (tijdelijk) worden ondergebracht bij familie of in het netwerk van de familie, waarna ondersteuning aan de ouders kan worden geboden. De ultieme maatregel is dat de rechter kan worden gevraagd het kind uit huis te plaatsen in hetzij een pleeggezin, dan wel in een tehuis. Wanneer een kind gevaar loopt (bijvoorbeeld bij mishandeling of misbruik) kunnen de voorgaande stappen worden overgeslagen en kan een kind met een besluit van de rechter direct uit huis worden geplaatst. Adoptie komt pas aan de orde wanneer de inspanningen m.b.t. ondersteuning van de ouders geen effect hebben gehad en de ouders afstand hebben gedaan van het kind of als hun ouderlijk gezag is beëindigd. Sommige ouders willen niet meer betrokken worden wanneer het kind uit huis wordt geplaatst. Ouders krijgen veel kansen en hulpverlening om hun opvoedproblemen op te lossen. Ook oplossingen voor plaatsing in het netwerk worden uitvoerig onderzocht. Keerzijde daarvan is dat kinderen langer in onzekerheid blijven over hun opgroeiperspectief. Dat maakt dat kinderen vaak ouder zijn als ze adoptabel worden. De in het werkbezoek in 2023 bezochte hulpverleningsinstanties geven blijk van een sterke drijfveer om kinderen bij hun ouders terug te plaatsen. In 2019 is er een wet in werking getreden die verbetering van pleegzorg beoogt. In 2023 blijkt dat er veel inspanningen worden verricht om het aantal pleegouders te vergroten. Hierin worden langzaam stappen gezet. Indien een kind bij familie of netwerk wordt geplaatst, wordt dit niet meegerekend in de cijfers over pleegzorg. Dat geeft een wat vertekend beeld. Pleegzorg is altijd tijdelijk. Indien het niet in het belang van het kind is om geadopteerd te worden, bijvoorbeeld omdat het van belang is dat een kind de band met zijn ouders behoudt, is er een voogdijmaatregel waarmee een kind langdurig kan opgroeien in het netwerk, te weten Civil Guardianship of Special Guardianship. Dit is geen kinderbeschermingsmaatregel en vindt plaats in het civiele kader. Dergelijke voogden kunnen nog 18 maanden na plaatsing begeleiding krijgen.

Procedures

Afstand en rechtsbescherming

Het komt niet of nauwelijks voor dat ouders vrijwillig afstand doen ten behoeve van adoptie. Kinderen komen in aanmerking voor adoptie wanneer de rechter hen adoptabel verklaart. Dit gebeurt als alle stappen in het kinderbeschermingssysteem hebben gefaald, of wanneer ouders geen blijk geven van interesse in het kind en nadat het gezag van ouders is beëindigd. Bij de kinderbeschermingsmaatregelen kunnen ouders een advocaat inschakelen. Bij de procedure van adoptabelverklaring is een advocaat verplicht. Ook het kind krijgt een advocaat. Op dit moment zijn advocaten niet gespecialiseerd. Er komt een speciale opleiding voor advocaten die familiezaken behandelen. Ouders hebben 10 dagen de tijd om in beroep te gaan. Ouders hebben in de fase voorafgaande aan de uitspraak veel tijd en mogelijkheden om hun zaak te bepleiten. De rechtbank onderzoekt grondig of alle mogelijkheden zijn uitgeput. Kinderen worden goed voorbereid op een adoptie waarin ook aandacht is voor het verlies van de oude familiebanden

Toetsing en overheidsbemoedienis

De overheid heeft een centrale rol in de adoptieprocedure, zowel in nationale als interlandelijke procedures. De Centrale autoriteit in Portugal heeft een centrale rol bij interlandelijke adoptie. Bij iedere juridische procedure in het kinderbeschermingssysteem is van begin tot eind het OM betrokken. Op het gebied van kinderbescherming heeft de officier van justitie tot taak het belang van het kind te behartigen en te vertegenwoordigen, er op toe te zien dat de procedures juist worden gevolgd en dat de benodigde documenten aanwezig zijn. Verder heeft de officier van justitie een adviserende rol. De rechter kan vervolgens in het belang van het kind een juiste beslissing nemen. De officier van justitie is altijd bij de behandeling ter zitting aanwezig. Ouders worden ter zitting gehoord. Ook het kind wordt op informele wijze gehoord, zodra het kind oud genoeg is om er iets van te begrijpen.

Afstammingsinformatie

De lokale adoptie commissie is verantwoordelijk voor het verlenen van inzage in het dossier en heeft tot taak vragen van de geadopteerde over zijn of haar biologische ouders zo veel mogelijk te beantwoorden. De dossiers moeten tenminste 50 jaar worden bewaard. In de praktijk worden dossiers niet meer vernietigd. Roots-zoekers worden verwezen naar de adoptieteams. Die kunnen

dan begeleiding bieden. Ouders kunnen aangeven dat ze anoniem willen blijven. Dit betekent dat hun identiteit voor instanties geheim blijft. De identiteit is voor het kind altijd te achterhalen. Het recht op afstammingsgegevens gaat boven het recht op privacy. Anoniem bevallen is in Portugal niet toegestaan. Vrijwel alle bevallingen vinden plaats in het ziekenhuis, waar de gegevens van de ouder(s) worden geregistreerd.

Transparantie

De adoptieprocedure is inzichtelijk en zorgvuldig. De dossiers worden multidisciplinair opgesteld door gekwalificeerde professionals. Portugal staat open voor kritische reflectie op het belang van het kind.

Besluit ten aanzien van het voortzetten van de adoptierelatie

Het HAV, IVRK en Facultatief Protocol zijn in werking getreden. Het subsidiariteitsbeginsel wordt goed toegepast. Er wordt goed bekeken of het mogelijk is om de kinderen in Portugal te laten opgroeien. De procedures in Portugal zijn inzichtelijk en zorgvuldig. Er is sprake van rechterlijke toetsing waarbij het OM optreedt als bewaker van kinderrechten. Er is een systeem waarin kinderrechten goed geborgd worden. Het jeugdbeschermingsstelsel is erop gericht om het kind binnen de eigen familie te laten opgroeien. Ouders krijgen voldoende hulp om hen te ondersteunen in de opvoeding. Bij de rechtbank krijgen ouders veel kansen en mogelijkheden om hun situatie op orde te krijgen. Wanneer kinderbeschermingsmaatregelen de situatie niet hebben kunnen verbeteren, kan het kind uiteindelijk adoptabel worden zodat een kind in gezinsverband kan opgroeien. Doordat ouders veel kansen krijgen om hun zaken op orde te krijgen, duurt het vaak lang voordat kinderen adoptabel worden. Daardoor zijn de adoptabele kinderen vaak wat ouder. De geadopteerde heeft mogelijkheden om afstammingsgegevens na te gaan. De overheid heeft een centrale rol in de adoptieprocedure. Vanuit het reversed-flowprincipe moet er een evidente behoefte zijn aan een actieve adoptierelatie vanuit het land van herkomst. Sinds 2019 zijn er geen adoptievoorstellen meer geweest vanuit Portugal. In 2017 en 2018 hebben er wel nog 12 adopties plaatsgevonden. Portugal heeft voorafgaand en tijdens het werkbezoek in 2023 duidelijk aangegeven dat er een evidente behoefte is. Voor de moeilijk plaatsbare kinderen (siblings en kinderen met medische problematiek waarvoor in Portugal geen voorzieningen zijn), zijn Nederlandse ouders passend. Juist Nederlandse ouders hebben bereidheid deze kinderen op te vangen en Portugal geeft aan goede ervaringen te hebben met Nederlandse ouders (ook vanwege de grote sensitiviteit voor de positie van de biologische ouders, de cultuur en het kind). Er zijn sinds 2019 geen adopties geweest omdat er op dit moment slechts enkele Nederlandse ouderprofielen zijn voor Portugal. Daarmee heeft (nog) geen match plaatsgevonden. Om de juiste ouders voor een kind te vinden, zijn meerdere ouderprofielen nodig. De verwachting is dat de aantallen weer zullen toenemen wanneer er weer meer beginseltoestemmingen worden afgegeven nu de opschorting in Nederland is opgeheven. Wanneer er geen Nederlandse ouders meer beschikbaar zijn, zullen siblings vaker gescheiden moeten worden om ergens geplaatst te kunnen worden. Hoewel een deel van de kinderen in Portugal volgens Nederlandse wetgeving te oud is, valt een deel wel binnen de Nederlandse kaders. De Ca-IKA besluit de adoptierelatie op dit moment voort te zetten en de behoefte goed te monitoren.